LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

146

601

Stingspiritus.

Sting-spiritus var någon vitaktig vätska, som de hade på en flaska förr i världen. Denna vätska var mycket starkare än brännvin. När någon hade svimmat eller var sjuk brukade de få lukta i en sådan flaska, så blevo de genast bättre.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

147

601

Spottegömme.

Spottegömme var en lek, som vi lekte oerhört mycket i min barndom. Det var en utelek och lektes mest på somrarna. Den gick så till, att en gick och ställde sig bakom ett träd eller vid en husknut. Alla de andra gingo nu och gömde sig. På signal, något rop eller en vissling, började så den, som stod, att söka efter dem, som gömt sig. Dessa skulle nu försöka, att medan han var ute och letade, hinna fram till det ställe eller träd, där den letande stått och spotta på trädet med ropet:"Tvi för mig". De, som kunde göra detta osedda, hade fritt sig, men fick den letande syn på någon, som sökte smyga sig fram till spottestället, försökte han hinna först dit och ropade i det han spottade:"Tvi för N.N." Och nu var leken slut, och den, som blivit röjd, fick nu ställa sig på spottestället och leken började igen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

148

601

Gå runt kyrkan mot sjukdom.

Det var mycket vanligt att folk gingo runt kyrkan vissa gånger på natten, vanligen innan solen hade gått upp på morgonen och vid sommartid för att på så sätt bota sina sjuka. Prosten Wihlborg, som hade fått reda på denna leda vidskepelse, gick en morgon vid 3-tiden upp för att se om det var sant, och då voro de just i gång med att vandra runt kyrkan.

Skriv endast på denna sida!

Aktinge
Lista
Norrum
upp 1928

— acc 601 —
upp. av A. Olsson
Ber. av Lina Pettersson
Norrum
Född i Norrum 75 år

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

149.
149

601

Där gingo ett par uti snöfall.(Jullek)

Man dansade runt i en stor ring. Inne i denna gingo omväxlande två flickor eller två pojkar. De gingo arm i arm och buro över axeln en näsduk. Alla sjöngo nu:

Där gingo ett par uti snöfall
tralilalilalilali - lalilalila
De blevo så våta om foten
Tralilalilalila.

De fria för tusen riksdaler
Trali o.s.v.
Så ägde de knappast en daler
Tra o.s.v.

Skriv endast på denna sida!

Acc nr 60/150

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

För korgen jag dig skänker
(Här hängde de näsdukarna på axeln på två, som vo-
ro med i ringen och fortsatte så)
Tralilalilalilali - tralilalila
En annan jag påtänker
(Nu togo de tag i var sin pojke eller flicka)
Tralilalilalala.

Dessa par dansade nu vals, under det de sjöngo:
Och nu är jag så nöjd och glad
För sist jag friade fick jag ja.

I avsjungande av denna vers deltog även sångarna i ringen. När dessa par dansat slut, ställde de sig i ringen, och nu fingo de, som fått näsdukarna, gå in och gå runt inne i ringen, och samma manöver upprepades.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

151

601

Kyrktagning.

När ett barn var fött, så måste modern "ligga inom kyrka" i 5 eller 6 veckor, innan hon fick kyrktagas. Om barnet var en pojke, kyrktogs hon 5 veckor efter barnets födsel, annars först efter 6 veckor. Under den tid hon "låg inom kyrke", fick hon ej gå från hemmet och ej heller i kyrkan. När de bestämda veckorna voro slut, gick hon jämte gu´moren till kyrkan. Nere vid kyrkdörren hade kyrkvaktaren satt fram en pall och på denna knäböjde modern, under det gu´moren stod vid hennes högra sida. Innan gudstjänsten började, gick så prästen ner och läste för henne, och när han sagt amen, neg gudmodern och tackade, och prästen tog den knäböjande modern i handen och reste henne upp och förde henne stundom några steg upp i kyrkan. Vanligen följdes dock modern och gudmodern åt fram i kyrkan och dä skulle gudmodern

Skriv endast på denna sida!

alltid gå till höger.

Den, som kyrktogs, skulle alltid vara iförd sina bästa kläder, vanligen sin brudklänning och finaste silkesschalett. Men smycken fick hon visst inte bära, åtminstone kan jag inte minnas det.

Kyrkvaktaren skulle efter kyrktagningen ha en slant för sina bestyr med pallen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

152.
152

601

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

153.
153

601

Spöken.

På Mörrums kyrkogård, berättade de gamla, att där gick om nätterna en käring omkring, som var insvept i ett stort vitt lakan. Hon brukade gå vissa gånger runt kyrkan. Vi barn voro alltid förfärligt rädda för att gå förbi kyrkogården, sedan det hade blivit mörkt.

Skriv endast på denna sida!

Ofelunge
Västra
Möckum
upptx 1928

Upptx av Bertil Olsson
18 år av Mikaelsson Clara
Född i Möckum 65 ÅE

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

s. 154

M 601

Mot magvärk.

Har du ont i magen
Så gå till Per i hagen
Och sätt dig på en sten
Och gnaga på ett ben
Så blir du bra i magen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

155

601

Klyva ved. (Jullek.)

Vi lekte alla möjliga lekar vid jularna, när vi voro barn. En lek hette "klyva ved". Då lade en av sällskapet sig på magen raklång på golvet. En annan ställde sig därefter över honom med huvudet nerböjt, så att det snuddade vid den liggandes rygg och därefter fattade två tag i en tredje och höllo vars ett ben och arm. Så slogo de dennes bak med all kraft mot den, som stod på huk, så att han föll fram över huvudet på den liggande.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

156

601

Rida Ranka.

Rida, rida Ranka
Hästen heter Blanka
Vart ska vi ria
Ria och fria
Till en liten pia
Vad ska hon heta
Jungfru Margreta
Var ska hennes bröllop stå
Uti hennes fars går
Där galer göken
Där växer löken
Och där är gott att vara
För sådana små rara
Som N.N.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

157.
157

601

För att få barn i säng.

Man skulle gå bort till barnet och säga: "Kan du se det här hårstrået?" Man hade då händerna tätt invid varandra och förde dem sedan åtskils under det man lätsade, att man hade ett långt hårstrå emellan dem. När barnet då inte kunde få syn på hårstrået, så var det bevisat, att det var (så) sömnigt, att det inte kunde se och därför måste det genast i säng.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

158.
158

601

Omnibusleken.

Alla sutto i en ring. En gick omkring och gav dem namnet på en del av omnibusen. En var så t.ex. höger framhjul, en vänster framhjul, en sätet, en tistelstången o.s.v. När nu alla fått var sin del, så satte den, som givit delarna, sig och började berätta en historia om en omnibus, som var ute och körde och räkade ut för alla sorts missöden. Än gick ena hjulet itu. Än ramlade sätet av o.s.v. Var gång en del nämndes skulle den, som var detta, upp och snurra runt. Var det så någon, som man särskilt ville åt, så fick ju hans del gå itu ofta eller komma in i berättelsen på annat sätt. Man växlade också om med att säga:"Och nu välte hela omnibusen!"

Denna lek var mycket omtyckt och kunde bli oerhört rolig, om den berättande hade präktig fantasi.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

159

601

När barnen voro frågvisa och ville höra gåtor.

Ja, jag skall tala om en gåta
Att alla, som falla i sjön, de bli väta
Men jag vet ännu en bit
Att inte alla ramla dit.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

160.

601

Änkeleken.

Alla ordna sig två och två efter varandra. Framför dem ställer sig en och ropar:"Sista paret ut!" De, som stå sist, skola nu springa förbi "änkemannen" eller "änkan" utan att bli tagna, och när de komma förbi - alltid en på vardera sidan - så skulle de taga varandra i händerna och sedan följas åt tillbaka och där ställa sig främst i raden. Blev någon av paret tagen, så fick den andra vara änka eller änkeman.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

161.
161

601

Låna eld.

Alla sitta i en ring. En går inne i ringen med en käpp eller eldgaffel, som han stöter i golvet och säger: "Jag vill låna eld!" Den han vänt sig till svarar då:"Gå till min granne!" Under tiden passa de, som sitta bakom ryggen på den som går, på att byta platser, och det gäller då för den, som går, att kunna intaga någon av de lediga platserna, innan byte hunnit ske. Den, som då ej får plats, får nu gå i stället.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

162

601

Svampdosor.

Förr begagnade folket i kyrkan s.k. svampdosor av guld eller silver, vilka de läto cirkulera i bänkraderna under den långa predikan, som ibland kunde vara i tre timmar. I dosorna låg en svamp, och denna var genomdränkt med parfym. - Svampdosan hörde till de gåvor, som bruden alltid fick av brudgummen ett par dagar innan bröllopet. - När kvinnorna kommo till kyrkan hade de psalmboken omvirad med en näsduk, och i denna var instucken en"örtakaust", blomsterbukett, av lavendel, salvier och åbrodd - en slags växt, som växte i dikena. - Under det dessa örtakaustar och svampdosor gingo mellan kvinnfolken skickades på karlasidan snusdosorna omkring. - De brukade också ha "kyrkekryddor" med, som de sutto och åto på under predikan.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

163

601

Julförberedelser och julfirning i
Mörrums prästgård förr i världen.

Julen var den stora högtiden, då allt skulle vara i ordning, fint och prydligt, och då man mer än eljest skulle undfägnas med god mat och mycken mat. Det var en arbetsam tid, veckorna innan jul, och när julaftonen kom, då var man glad över, att allt stöket äntligen var över, och glad var man också att se allt så vackert och rent omkring sig och veta med sig att visthusboden var väl försedd med både bröd och sogel. Förberedelserna till julen började med den stora julabyken. Nu tvättades allting, och alla gardiner togos också ner. Detta ungefär 3 veckor före jul. Julabyken.

Så kom julslakten. Man slaktade ett fäkreatur och ett par stora grisar och köttet saltades ner, man lade senstekar och revbenspjällen hängdes upp i visthusboden. Så la- Julslakten.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

164

601

gades korv - potatiskorv, medvurst, leverkorv, lungkorv och blodkorv. Korven stoppades med s.k. fjällhorn, ett och ett halvt tum långa hornringar (fjällhorn kallades de, emedan man fjällade /påtade/ ner köttet med fingrarna genom dem och ner i fjälstren.) Blodkorven kokades i bykegrytan och man lade en handduk över för att inte korven skulle spricka och då och då"prickade" man dem med vanliga korvpinnar (skalade slånnbärstaggar). Så kokade man också blodpalt - en blandning av rågmjöl, blod och salt, som formades till avlånga runda paltar, något större än ett nutida fransbröd. Ibland lade man också fläsktärningar i paltarna. Av blodkorvarna var det särskilt pölsan, grismagen, som var den största och bästa. Till korvarna användes svinfjälster och fäfjälster. Blodkorvarna började man äta genast vanligen till middagen samma dag de koktes och sedan ganska ofta. Blodpaltarna lades upp på en ålla (torkinrättning av avlånga stänger med flätade spån emellan) på vinden och hämtades sedan ner efter hand och stektes till frukost eller kväll. - Fläsket och köttet saltades ner i stora laggkärl - väldiga träbaljor med järn eller plåtgjordar omkring och vanligen försedda med look - som stodo i packhuset. - Potatiskorven gjordes sen av rent fläsk, oxkött, fläskkött och potatis jämte salt och kryddor. Köttet hackades fint i en stor s.k. hackedälla, en avlång trälåda med särskilt hård botten. - Leverkorven lagades av grislever, risgryn, sirap

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och kryddor och salt. Den förvälldes sedan för att så sättas ner på fat och förvaras i visthusboden. - Lungkorven gjordes av grislunga, sämre fläsk, lite potatis och sirap. Det stektes vanligen eller också saltades den ner. - Nu skulle grishuvudena göras vid. De koktes i saltvatten och togos sedan upp och flisades sönder, sedan lade man detta i en handduk och alla fyra ändarna knöts ihop med en segelgranstott. Dessa knyten lades så i press mellan ett par skärbräder och ovanpå den övre av dessa ett par stora stenar. Här fick nu den blivande "prässesyltan" ligga i 3-4 dagar, då den togs upp och bars ner i packhuset och sattes ovanpå fläskkaret. Dessa syltor voro ofta mycket stora, vanligen 5 dm. i diameter med en tjocklek av 1-2 decimeter. - Fläsket i baljorna fick ligga där till i mars månad, då de togos upp och lades i stora baljor med vatten , där de så fingo ligga i 4-5 dagar och sedan lämnades de till rökning. Vanligen skickades de till Fiska-Svennen, som hade en stor laxbod och stod för rökningen där. Efter 3 veckor hämtades de och hängdes så upp i packhuset för att användas när sommaren kom. - En del av grisblodet vid julslakten användes också till svartsoppa och i denna lade man bitar av fläskryggen. - Potatiskorvarna och lungkorvarna hade man också lagt lagt ner i saltbaljorna. -

Julbaket.

Nu började julbaket. Först bakades ett stort bak vanligt rågbröd, runda småkakor, så ett bak av rågsikt likadana bröd. Dessa brödsorter lades så undan för att förvaras

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

166

601

till församlingens fattiga, som ett par dagar före jul gingo omkring och samlade julakakor. De fingo då två kakor var, en av var brödsort, vilka de stoppade i sina tiggarpåsar. Efter detta bak bakades ett stort grovbrödsbak,s.k. kokspa´brö - det kallades så därför att vattnet skållades i mjölet i det stora baktråget, som stod i bakstugan. Därefter bakade man fint slaget bröd, ett bak sött bröd (vanligt siktebröd) och till slut vörtebröd. Vörtebrödet var man särskilt mån om, för det var julbrödet framför allt annat och vankades blott vid julen. Till detta bak hörde först malt, vilket man köpte hos någon bonde, som brände brännvin. Av maltet jämte vatten kokades så vört, vilket skulle koka en 4 á 5 timmar, varefter det fick stå och kallna. Följande dag satte man så i deg - blandat vete och siktemjöl jämte mjölk och jäst. Detta fick så jäsa upp. Vörten skull så blandas i när degen hade jäst första gången. Vörten var då uppblandad med sirap, hackad pomeransskal och lite kryddor. Den blandades nu i degen, och denna fick åter jäsa upp. Lite flott och socker hade man också lagt i. När nu degen var färdigjäst, gjordes tjocka avlånga kakor och dessa gräddades i ugnen. Innan de voro riktigt färdiga, skulle de tagas och och strykas över med dricka, så blevo de blanka. - Efter detta bakades ett stort vetebrödsbak och ett stort bak skorpor och pepparkakor, vartdera baket på en 2-3 kannor=9 liter ungefär. Pepparkakorna voro av två slag, dels en

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

601

bättre sort och en lite sämre.

Efter baket började man stryka gardinerna och all tvätten "ströks in" med strykjärn, i vilka man hade stora bultar, avlånga spetsiga järnbitar, vilka glödgades på ett stort bål nere i brygghuset. Strykningen.

Efter strykningen började poleringen. Man samlade samman alla gamla ljusstakar, lampetter och lampor och alla blecksaker och grytor gjordes i ordning och sattes undan för att ej tagas i bruk eller sättas fram förrän allt var färdigt. Man polerade också allt silvret, matsilvret och silverpjäserna, som stodo framme. Poleringen.

Så började man storrengöringen i alla rummen. Man skurade ovanrummen och vinden och sedan alla rum i nedre botten och i köket vittade man den stora kakelugnshuven. Storrengöring

Nu tog man itu med småbrödsbaket. Där bakades havrekex och vanliga kex, spritskransar, mammas goda kakor - stjärnor med mandel på - prinsessbröd i rutor och mandelbröd. Småbrödsbaket.

Nu kokade man julskinkan och gjorde en sista putsning i rummen. Köket skurades dagen innan jul och på de långa hyllorna här sattes tallrikar, fat och karotter upp och själva hyllkanterna pryddes med utklippta, taggiga pappersremsor av vanligt vitt papper. Allt det nypolerade sattes nu också fram och allt var nästan färdigt för julfirandet. På kvällen kokades klenetter, och på julaftons förmiddag lade man rena dukar på alla Pyntningen. Julafton.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

168 668.

601

Julgranen.

bord och mattor på alla golven och gick sedan och plockade ner de gamla julsakerna, som förvarades från år till år. Julgranen, som man fått av någon bonde från Gustavstorp eller någon annan by, hade drängen gjort i ordning och satt på en stor, rund, ful trädkloss och den bars nu in och barnen började kläda den under det att i köket lagades mat, man kokte salt kött och korv, vilket alla sedan åto i pigkammaren. - I granen hängde man upp allt vackert man hade. Det var äpple med röda band i, små stjärnor av papper med små bibelspråk, vidare sm klippta kassar (hjärtformiga eller avlånga korgar av papper), vilka fylldes med nötter. De gamla lustiga ljushållarna togos också fram och i dem satte man kulörta ljus. Dessa ljushållare voro av plåt eller dylikt och var små duvor, stjärnor eller händer. - När granen var klädd dukades kaffebordet, och till det hörde vörtebrödssmörgåsar och runda vetekransar, kex, mammas goda kakor och veteskivor med russin i. Nu hörde man julen ringas in, och då skulle alla ljus och lampor i hela huset tändas. När kaffet var drucket, delades julklapparna ut, och de kastades av någon in genom förstugudörren. Efter detta samlades man omkring granen, och prosten läste julevangeliet, och så sjöng man några verser på ps. 63. Så togs det fram stekta äpplen, färska äpplen och nötter, och efter detta åt man kvällsmat. Denna bestod av smörgås med salt kött, potatiskorv och hemmalagad ost. Därefter vankades lutfisk med potatis,

Julklapparna.

Kvällsmaten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

169

C01

mjölksås och smör, sedan gröt med mandel i och till slut björnbärssylt och klenetter. Till maten serverades också julöl. Nu lästes aftonbön, varvid även tjänarna, som ej gått hem, fingo närvara, och därefter gingo alla var och en till sitt, sedan dock först en av pigorna sett till att där fanns olja på alla lamporna, och katten fått lite mjölk och gröt.

Tjänstefolket

Tjänstefolket fingo julafton även meattansmål, vilket de åto i pigkammaren. Det bestod av smörgås jämte kaffe och dopp. Även fingo de, som stannade, kvällsmat i pigkammaren.

Julottan.

Kl. ½5 på morgonen kom så kyrkvaktaren och väckte och då tändes alla lampor och ljus i hela huset och ett ljus sattes i var fönsterhalva. Kyrkvaktaren bjöds nu in till kaffet, till vilket bjöds veteskivor med russin i. Sedan gingo alla i ottesången, som var kl. 6. Hela kyrkan var full med folk. I bänkarna sutto tre ljus på höga trästakar, och det var den enda värme man hade där. Gubbarna sutto därför i gamla halmskor, som stodo i kyrkan från söndag till söndag eller också hade de skinnpåsar, som de hade fötterna nerstuckna i. Efter juottan körde bönderna hem det fortaste de kunde, ty det hette, att den som kom först från julottan hem, han fick först inbärgat till hösten. När de kommo till julottan lyste de sig med lyktor och någon gång hade de också bloss. Hästarna satte de in på prästgårdens gård

Rb. 2 okt. 1928 Nr 601 K. Olsson Ceon Mühlberg 65 år

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

eller också fingo de stå vid kyrkmuren. Efter ottan bjöds bälgtramparen, ringaren och kyrkovaktmästaren jämte något gammalt ensamt fruntimmer på frukost i pigkammaren. De andra åto i salen där ett stort bord var duket. Till frukosten bjöds på smör och bröd, julskinka med rödbetor, kött och potatiskorv, kaffe med vörtebröd, sursött och sött bröd. När frukosten var slut, gick var och en till sitt och vilade till högmässan kl. 10. Efter hemkomsten från denna åts middag, och till denna inbjöds desamma, som ätit frukost. Till middagen serverades buljong med kall risgröt, revbensspjäll och potatis med sås och rödbetor, så klenor och sylt. Sedan gingo gästerna och de andra vilade middag eller lekte tysta, stillsamma lekar. På eftermiddagen samlades åter alla kring kaffet och brasan i förmaket. Sedan läste man eller gick ut och promenerade till kvällsmaten, som bestod av smör och bröd, sillsallat, sylta och rödbetor, lungkorv eller potatiskorv. Sedan lästes aftonbön och alla lade sig.

Juldagens frukost.

Högmässan.

Juldagens middag.

Juldagens kvällsmat.

På annandagen voro alla borta på något gille och själv hade man också julagille, vilka nu avlöste varandra i tät följd.

Annandagen.

Nyårsdagens afton skjöto de in det nya året.

Skjuta in det nya året.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

171

601

När hästarna frusta.

När hästarna frusta, när man är ute och kör, så betyder det, att man är efterlängtad, men kör man till en sjuk betyder det också, att den sjuke kommer att dö.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

172

109

Gömma skon (jullek).

Alla i leken deltagande utom en satte sig på huk i en stor ring på golvet. Denne ene ställde sig så mitt inne i ringen, och han skulle så gissa var skon fanns, under det att alla de andra sjöngo: "Denna sko, den skall vandra från den ena till den andra, låt den gå, låt den gå, låt den aldrig stilla stå." Detta sjöngs ideligen, ända tills den, som stod i ringen, hade gissat var skon fanns. Under sången skickades skon runt under var och en av de sittande, vilka höllo händerna mere vid golvet bakom sig och fattade skon, när den kom, och skickade den under sin bak vidare. - När den, som stod i ringen, gissat, var skon fanns, fick den, som hade den, intaga platsen inne i ringen, och så gick leken vidare.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

173

601

Gömma ringen.

De lekande stodo i en stor ring, och inne i ringen stod den, som skulle gissa. De, som voro i ringen, stodo så nära varandra som möjligt, och de började sjunga: "Denna ringen den skall vandra från den ene till den andre, låt den gå, låt den gå, låt den aldrig stilla stå." Ringen gick under tiden bakom ryggen på alla, och förrän den i ringen gissat var den var, blev han ej fri, och så länge gick sången ideligen. Så bytte den, som stod inne i ringen, med den, som han ertappat med ringen, och så började sången igen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

174

601

Dödsvarsel.

När småfåglarna hacka på fönsterrutorna, då blir det dödsfall i gården.

När ugglan skriker vid gården, kommer någon där att dö inom kort.

Skriv endast på denna sida!

Blekinge
Östra
Mörrum
upt. 1928

Uppt. av Harald Olsson
Ind
Bor. av Lina Persson 75 år
Född i Mörrum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

175.

601

Ovädersstecken.

När myggen dansa lågt, blir det regn.

När måsarna flyga in åt land, blir det regn och oväder.

När Regnfågeln, hackspetten, skriker, blir det nederbörd. (Gröngyllingen).

När man hör en liten fågel (en mes), som skriker klivitt, klivitt, vilket betyder lite vått, lite vått, så blir det regn (troligen talgoxen).

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

176

601

Gåtor.

Vem är det som äter och äter och aldrig blir mätt? - Svar:Brödkniven.

Vad är det som är runt och svart och har en lång "stört" efter sig? - Svar:Plåten.

Lapp på lapp men ingen söm? - Svar:Kålhuvudet.

När det är kallt, dä är jag varm, när det är varmt, då är jag kall? - Svar:Kakelugnen.

Vilket är latast, téet eller kaffet? - Svar: Kaffet, ty det sätter sig, men téet står och drar.

Litet och nätt, prickigt och tätt och hål i bägge ändar? - Svar:Syringen.

601

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

177

601

Talesätt.

När det snöar i mars, så bruka de gamla säga: Nu rister mars sitt gamla skägg.

Snöar det i april, säga de: Aprilsnö ä´ fåragö.

Vid julen säger man: Julafton och julada´ ha vi det så gott vi vilja ha, men ändau gömmer mor sitt goa sul och far sin brännvinsflaska, traliralera.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1/78

601

Vers i majvisan.

Då majsångarna ej fingo några ägg, sjöngo de:

Den käringen va´ då en redier skit
Som inte vill ge oss en enda bit.
Refr.: Alltså bärom vi de gröna löv åt lunden.

Skriv endast på denna sida!

Tredje torsda´n i Tor.

Tredje torsda´n i Tor
Träder tranan på svenskens jor.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

179

601

601

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

180

601

Vaggvisor.

Ro, ro till Fiskaskär
Många fiskar få vi där
Laxarna de långa
Ålarna de många
Och braxen den breda.

==========

Gunnar (el. ett annat namn) han hade en liten gullvagn
Däri han skulle åka
En liten gullpisk hade han i sin hand
Slog så många han räka
Pigor och drängar det hade han nog
Allt vad som hörde till husets behov
Många små pyttor på taket.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

181

601

Klapplek.

Två sitta mitt emot varandra. De slå först var och en händerna på knäna därefter samman framför sig och sedan sin högra hand mot den andres högra hand, så samman igen, och vänstra handen mot den andres vänstra och åter samman. Därefter bägge händerna på en gång mot varandras och tillsammans igen och ner på knäna och så samma tur omigen endast att för var gång slår man bägge händerna mot varandras en gång mer för var gång. Ju fortare man kan göra detta utan att glömma sig desto bättre.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

182

601

Stampa salt.

Två togo varandra i händerna och satte tårna ihop och så snurrade de runt under ideligt stampande med fötterna, ända tills de voro så yra, att de knappt kunde stå.

Skriv endast på denna sida!

Blekinge
Sistre
i Norra
upt 8/1 28

upt 8.05 Gerald Olsson
fr. v. Lina Pettersson Norra
75 år fodd i ...

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 183

acc 601

Skära havre.

En stor ring med udda antal deltagare. Inne i ringen gå 2 eller 4 par och sjunga:

Skära, skära havre
Vem skall havren binda
Det skall allra käraste min
Var skall jag honom finna
Jag såg honom i går afse (afton)
I det klara månasken
Han sa´ han skulle komma
Med stor fröjd och fromma.

Nu dansa paren runt med varandra och alla i ringen utse vars en att dansa med, och nu blir en över. Alla sjunga då:

Ja, dä va rätt, ja, dä va rätt

Skriv endast på denna sida!

Ja, dä va rätt så lagom
N.N. ville gifta sig men ingen ville ha´nom.

Denna lek lektes mycket för 40 år sedan.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

184

601

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

185

601

Banka läder.

En stor ring. Utanför denna springer en av deltagarna och plötsligt bankar han en i rygen. Det gäller nu för denne att i motsatt riktning mot den andre springa runt ringen och försöka hinna först tillbaka till den lediga platsen i ringen. Den, som hann sist fram, fick nu fortsätta springa runt och slå en annan i ryggen, och så höll man på i ett kör.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

186

601

Vaggvisa.

Vössa, vössa litet barn
Stort i stjärten som en kvarn
Huve som en skäppa
Benen som två käppa
Detta barn mäste heta Jeppa.

601

Skriv endast på denna sida!

Pl.
Lisbet Ad
Mörrum s:n
1928

Uppt. H. Olsm
Ber. Lina Persson
75 år i Mörrum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

123

601

Necken.

Necken han kunde lära folk spela fiol. Min farfar hade lärt för honom, men när han spelade, så dansade tallrikarna på bordet, och han kunde inte sluta spela förrän någon hade skurit strängarna av. Sådant spel brukade de kalla elvaspel och det var så särskilt vackert att höra.

Men necken visade sig vanligen som en häst. En gång när min far kom in i stallet, där han hade två hästar, så stod där tre, och då förstod han, att den ene var Necken. Men den var så lika de andra, så han kunde inte se någon skillnad på vilken häst som var hans, och vilken som var necken. Men han tog ut två och spände dem framför harven, men han tordes inte köra själv, utan det fick pigan göra. Och hon körde hela dagen, ända tills solen gick ner. Men just som hon skulle sluta, gick

Skriv endast på denna sida!

Acc. 601.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

124.
124

~~gick~~ hennes förklä´sband opp, och det var allt bra tur för henne, ty när hon hade tagit huvestolen av necken, så nappade han tag i hennes förkläde och försvann. Men hade det inte haft gått upp, så hade han tagit henne också. - Många gånger sedan kom den där hästen och gick ibland farfars hästar, och han körde med den, men så plötsligt var den försvunnen en lång tid. Till slut blev den borta.

601

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

125

601

Skogsnuvan.

Skogsnuvan var ett rysligt lett fruntimmer. När karlarna brukade fälla träd i skogen, så hände det ofta, att hon visade sig för dem, men då alltid framifrån, för hon skämdes för att visa den andra sidan, för den var ihålig som ett baketråg. Hon hade förvillat en massa människor, så att de inte kunnat hitta hem, fast de varit alldeles hemma vid. Men man kunde fri sig från henne, om man vände ett av sina klädesplagg.

Skriv endast på denna sida!

Gustav Nörum 1928

Mgd. Harald Olsson
Kan av Lina Pettersson
Född i Nörum (75 år)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

126

M. 601

Ria Staffan skeje(utl. skaije).

De brukade alltid förr ria Staffan Skeje. Det var en hop drängar, och de brukade ibland rida ända in i stugan. Sedan gingo de ner i stallet och sågo efter, att där var rengjort, och var där inte det, så fyllde de hela stallen med gödsel. När de redo sjöngo de:

Staffan var en stalledräng
Han vattnar sina fålar fem
I ra, i ra, i rantan-tara
Gossar låt oss lustiga vara
En gång jul om året vara
Hopp faderalla-ra.

Skriv endast på denna sida!

Börrums, distr. Bl.
Insaml. 1928

H. Olsson 1928
efter Lina Pettersson, M.
~~f. i M.~~ 75 år. f. i M.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

127.
127

601

Goenissen.

I en bonnagård hade de en Goenisse, som drog till huset från en annan bonde, som han var ovän med. En dag när Goenissen stod på stänget hos denne och skulle stjäla hö, fick drängen syn på honom, och han tog en grep och gick bort och slog honom över benen. När drängen sen kom in och satt och åt, sade han till bonden:"Goenisse var här och skulle stjäla, men jag gav honom ett nyp, så han ble där nog." Men Goenisse stod i fönstret och sade:"Du gav mig tre, men jag skall nog ge dig betalt." Och när drängen kom ut, tog Goenissen honom och slängde honom över taket.

Folk sade, att de hade Goenisse på Stensnäs. Till Goenissen brukade de allmänt sätta ut mat julafton och ofta annars också.

Skriv endast på denna sida!

Vl.
Lister hd
Mörrum sn
1928

Uppt. Harald Olsson
Bo. Lina Pettersson, 75 å

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

128.
128

601

Den store mästertjuven.

Här var förr en mästertjuv, som hette Hultbom. Han kunde mer än andra, och hur väl de än fängslade honom, så gjorde han sig alltid fri. De sade att han kunde gå genom lyckta dörrar, och där var ingenting som bet på honom. Ingen kula kunde träffa eller skada honom, och själv hade han sagt, att ingenting kunde ta död på honom, utan om de slog honom med en alerot, och med en sådan blev han också ihjälslagen en gång nere vid laxfisket.

Skriv endast på denna sida!

Tolkningar
Sitters nd
Mörcum sn

Uppt. Harald Olsson, 1928
Ber Lina Petersson 75 å.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

129.
129

601

Den vita frun.

En gång när vi voro vid dansbanan, såg jag en stor vit fru, som stod mitt på banan. Men vad det var för något vet jag inte. Ingen annan såg något, och jag teg stilla och sade ingenting.

Jag och min bror vi brukade alltid se och komma ut för så mycket. Min bror brukade nästan varenda kväll ha sällskap med tomtar, som gick och lyste honom ända hem. Det berättade han om många gånger.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

130

601

Den svarta hunden vid Brännlyckelien.

Vid Brännlyckelien hållde sig något otyg, för alla voro rädda för den. Min bror hade en gång mött en stor, svart hund där. Han var så rysligt stor och lurvig och långhårig. Och tungan hängde ända ner till marken, och eldröd var den och ögon de lyste ellröda de med. Men min bror gick bara ur vägen för honom, och han fick aldrig något ont av det.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

131.
131

601

Vikaljungarna.

Folk voro alltid rädda att gå över Vikaljungarna, sedan det hade blivit mörkt, för det spökade där. I min morfars tid hade ett par blivit avrättade där, en man och en kvinna, och min morfar hade varit med och stått spetsgård där. Vi barn brukade alltid be morfar berätta om de däre, som blevo halshuggna, och då sade han:"Ja barn, det var inte roligt den gången, men jag skall berätta det för er, för det kan ju vara en läxa för er." Och så berättade han, att han var med och stod spetsgård, och alla hade vars två käppar, för att gena, så inte folk kunde tränga sig emellan. Först så skulle kvinnan avrättas, och hon gick fram med bindeln för ögonen, sedan hon först sjungit en psalm och lade sig själv på stupstocken, och så föll hennes huvud. Men karlen måtte de med våld föra fram, och den, som sköt-

Skriv endast på denna sida!

te yxan, han måtte hugga tre slag, och det var knappt ändå, att huvet kom av honom. Men det gick ju, och det var väl, för hade han behövt hugga fler slag, så hade han själv fått lägga sig ner på stupstocken. När de sedan grävdes ner, så skulle alla, som stått spetsgård, gå fram och kasta sina käppar i graven. Och de käpparna de har jag sett, för morfar har visat var de låg.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

132

132

601

Bl.
Lisbet h:d
Ärnum s:n
1928

Uppt. H. Olsen
Ber. Hugo Wikberg
född 80 år Ärnum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

133.
133

601

Elvadansen.

Näcken brukade spela så rysligt grannt. Vid Bäckabro var där många, som hade hört honom. Och där var de, som brukade lära spela för honom. Min farfar hade lärt för näcken och han kunde spela Elvadansen, men då sa de, att tallrikarna hoppade på bordet och han kunde inte sluta upp att spela, utan att någon hade tagit en kniv och skurit av alla strängarna.

Skriv endast på denna sida!

Norum, Bl.
Insaml. 1928.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

134.
134

601

Goenissen.

En bror till mig han körde en gång Goenissen på vagnen. Han kom till honom vid Röeliarna i Jämshögs socken. Min bror hade inte mer än tre hjul på vagnen, för det fjärde hade gått av, men det gick lika bra att köra, när bara goenissen hade satt sig opp. Han var en liten människa med röd toppluva och han åkte med ända hem och följde med in i stallet. Sedan gick han ut och satte hjulet på vagnen. Men bonden han kom ut och började skälla och leva för hjulet var av, och han såg inte goenissen. Men då gick goenissen bort och slog till bonden, så han föll på ända.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

135

135

601

Om ormar. (bosar)

Di talte om, att där var två gossar, som hade gått ut en gång i skogen och när de kommo till en stor sten, så låg där fullt med ormar. De började slå ihjäl dem, men ju fler de slogo ihjäl, desto fler kom där. Då blevo de rädda och sprungo hem, och så var där några andra, som gingo med dem tillbaka, men då syntes där ingenting, och de som voro ihjälslagna de voro också borta. De gamle brukade säga, att om man kastade stål i en sådan bosahög, så blev det pengar alltihop.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

136

601

En drake.

Ja, det var en eftermidda mor och jag voro ute och plockade lingon. Jag var kommen en bit ifrån mor, och då fick jag se ett par stora tassar, som kravlade fram i gräset och ovanför dom ett huvud så rysligt stort och ögonen de lyste så förskräckligt. Jag blev rädd och skrek på mor, men då liksom sjönk draken ner i jorden. Mor hon kom, men hon kunde inte se något besynnerligt, fast hon gick omkring och tittade en lång stund.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

137

601

En trollfågel.

Det var en gång, när vi gingo över Vika-ljungarna. Vi voro en hel rad flickor, och vi gingo arm i arm. Rätt som vi gingo, kom där en stor svart fågel med vingar så rysligt stora, och han följde marken, och det såg ut, som om han flög in i en gärdesgård. Jag skrek till de andra: "Akten er människor!" Men de sågo honom inte. Men jag blev sjuk med detsamma, och när jag kom hem, måste jag ligga i flera dar, och där slogo ut riktiga knutor i huvudet. Men där hemma lade de en stålfil under huvudkudden på mej, och sen blev jag bra igen. Men hade jag inte skrikit, när jag såg det där, så hade jag inte blivit sjuk, för sedan har jag tigit, när jag sett något, och då har det inte varit farligt.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

138.
138

601

Vättaljus.

Vättaljus det är en sorts runda stenbitar precis som ljus. Det var efter ett folk, som hette vätter, som bodde under jorden. De voro avlånga och runda precis som ljus och med hål i den ena ändan precis som om där suttit en veke. Vi hittade förr många såna i Sandgraven, där di däre Jättastenarna stå. Men de voro inte så värst långa - de var väl en 2-3 tum, mer kunne de nog inte va. - En sån där vättasten har vi haft här hemma ända till nu de sista åren, men nu vet jag inte, var han har blivit av.

Skriv endast på denna sida!

Ahlanger
Lister
Möreum
upt. 1928

Uppt. Karl Olsson
efter en Lina Ottesson
(75 år)
i Möreum

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

139.
139

601

Mjölkaharar.

Mjölkahararna de brukade springa och mjölka andras kor. Det var visst såna där trollkäringar, som höll sig med sådana, och dom drogo de mjölk till. Sådana harar voro då rakt omöjliga att skjuta, för där var ingenting, som bet på dem.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

140

601

Hjulormen.

Ja, hjulormen den har jag nog hört talas om. De gamle de brukade berätta, att när en orm han kom till ett hjulspår, så bet han sig i stjärten och rullade så iväg med en ryslig fart. Men han kunde inte eljest rulla på det viset, utan då måste han krypa. Det var bara när han kom i ett hjulspår, som han kunde rulla iväg så där fort.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1 1/1

601

Den vita ormen.

Min morfar och en annan karl de hittade en gång på Brinkahall en vit orm. De försökte ta den, och de ville ha den levande med sig. De gjorden en "klöft" (klyka) av en trägren och satte den om nacken på honom och sedan slet di och drog allt vad de orkade. Men de kunde inte få upp honom. Då läto de honom sitta i klöften, medan de gingo hem. Men när de kommo tillbaka, så var han försvunnen, och de fingo aldrig mer se honom.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

142

601

Skogsnuan.

Nere i Nyemark där har många blivit förvillade av skogsnuan. De kunde inte hitta rätt, utan att de fingo vända något som de hade på sig. Och när hon hade förvillat någon så skrattade hon så ryseligt illa. Fru von Bergen blev en gång förvillad av henne där, och jag har en dotter, som också räkat ut för henne. Hon hade varit med mat åt far, och när hon gick hem, gick hon genom Nyemark. Och där blev hon så förvillad, så hon hade så när aldrig hittat hem. Och hon såg skogsnuan också, tyckte hon. Hon var grön och såg ryslig ut, och bakifrån var hon ihålig.

De brukade ofta tala om, att hon kom till karlarna i skogen, när de höggo ved, och visade sig för dem. Men då liksom skämdes hon för att visa baksidan, så de fingo nästan aldrig se henne utan framifrån.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

143

Pigan som harvade med näcken
en hel dag.

Dä va hos min far, när han bodde i Gynga-
måla. Han hade två hästar, men när han kom ut i stallet, så stod där tre. Och de voro så lika varandra, så det var rent omöjligt att se nån skillnad på dom. Far tog ut två hästar och sade till pigan, att hon skulle ut och harva med dem, och hon fick harva upp och ner, ända till solen gick ner. Min far hade sagt till henne, vilken häst hon först skulle sela av, och att hon skulle lösa upp förkläsbandet, innan hon tog"huelaet" (huvudstolen) av den andre, och det gjorde hon. Och precis som hon hade tagit det av, så nappade hästen hennes förkläde och försvann, och hade det inte varit löst, så hade han säkert tatt henne också. Men pigan visste inte förrän sen, att det var necken hon hade kört med, för då hade hon inte torts köra. - Necken kom många gånger hem,

601

och far körde med honom, men så försvann han länge, men han kom då och då ibland, men till slut blev han rent borta.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

144

601

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

145

601

Necken.

Min mor berättade, att det var några barn, som en gång sprungo och plockade oxöron vid en liten bäck borta vid Bäckabro. Bäst som de plockade, kom där upp en liten gul häst, och han var så kelen (smeksam) så vilken av barnen som helst fick klappa honom. Så lade han sig ner och gossarna satte sig upp på ryggen på honom och ju fler de satte sig upp, desto längre blev han. Då var där en som ropade:"Dä va då en Guss (Guds) länger häst!" Men då välte han av dem allihop och försvann i bäcken. Och barnen de blevo så rädda, så de sprungo hem och talte om'et med desamma. Och att det är sant, det är då säkert, för mor har visat mig på det stället många gånger.

601

Skriv endast på denna sida!